

Vlaams
Parlement

vergadering **C226 – OND23**
zittingsjaar 2011-2012

Handelingen

Commissievergadering

Commissie voor Onderwijs en Gelijke Kansen

van 10 mei 2012

INHOUD

Vraag om uitleg van de heer Ludo Sannen tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over de verhoogde intra-Europese studentenmobiliteit, haar effecten en de invoering van een compensatiesysteem - 1632 (2011-2012)	3
Vraag om uitleg van de heer Jos De Meyer tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over het jaarklassensysteem - 1643 (2011-2012)	
Vraag om uitleg van mevrouw Fatma Pehlivan tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over het manifest van de Vereniging Vlaamse Leerkrachten en hun voorstel om de jaarstructuur in het lager onderwijs af te schaffen - 1671 (2011-2012)	7
Vraag om uitleg van mevrouw Gerda Van Steenberge tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over de dalende populariteit van leercontracten - 1678 (2011-2012)	
Vraag om uitleg van mevrouw Goedele Vermeiren tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over de daling van het aantal jongeren met een leercontract - 1693 (2011-2012)	13
Vraag om uitleg van de heer Jos De Meyer tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over afwezigheden door therapie - 1733 (2011-2012)	18
Vraag om uitleg van mevrouw Goedele Vermeiren tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over het aantal leerlingen dat geen kaart kan lezen - 1745 (2011-2012)	20
Vraag om uitleg van de heer Boudewijn Bouckaert tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over het verplichte emeritaat van professoren op 65 jaar en het federale initiatief voor het langer mogen werken van vastbenoemde federale ambtenaren - 1785 (2011-2012)	23

■

Voorzitter: mevrouw Kathleen Helsen, ondervoorzitter

Vraag om uitleg van de heer Ludo Sannen tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over de verhoogde intra-Europese studentenmobiliteit, haar effecten en de invoering van een compensatiesysteem - 1632 (2011-2012)

De voorzitter: De heer Sannen heeft het woord.

De heer Ludo Sannen: Minister, in deze commissie werden de effecten van de stijgende internationale studentenmobiliteit op het Vlaamse onderwijssysteem reeds veelvuldig behandeld. Hernieuwde aandacht, nu ook uit Nederlandse hoek, biedt een motief dit dossier opnieuw in deze commissie te brengen.

Nederlandse studenten wijken steeds vaker uit naar België. Uit cijfers van de Nederlandse Organisation for international cooperation in higher education (Nuffic) blijkt dat dit jaar 4620 Nederlanders met een studiebeurs een volledige opleiding in België volgen – zo schrijft althans de Volkskrant. Dat is een stijging van 7 procent ten opzichte van vorig jaar. De verwachting is echter dat de grote instroom pas de volgende jaren van start zal gaan, want dan verdwijnt de studiebeurs ook voor de eerste master in Nederland. Dat voorspelt Rosa Becker, beleidsadviseur van Nuffic.

De voorwaarden zijn nu reeds aantrekkelijker in Vlaanderen dan in Nederland. Zo is er in Vlaanderen slechts 578,80 euro inschrijvingsgeld ten opzichte van 1713 euro in Nederland. De kost voor een tweede master in Nederland loopt al snel op tot meer dan 10.000 euro. Daarnaast zijn er natuurlijk de extra barrières zoals het behalen van hoge resultaten in het secundair onderwijs en/of een numerus clausus.

Zoals ik vorig jaar in deze commissie al stelde, dreigt, door de facilitatie van de internationale studentenmobiliteit, die dient te worden aangemoedigd, in combinatie met de verhoging van de barrières voor de toegang tot het hoger onderwijs in landen als Nederland, Groot-Brittannië en sommige Duitse deelstaten, een watervalstelsel te ontstaan waarin minder vermogende of capabele studenten een uitweg zoeken naar landen met een meer open systeem van hoger onderwijs.

Zo becijferde de Nederlandse staatssecretaris voor Onderwijs, die nu zelf de barrières verhoogt, dat de nettokost van de instroom van buitenlandse studenten in Nederland zo'n 90 miljoen euro bedraagt. Ten opzichte van de 19.000 in het buitenland studerende Nederlanders, zijn de instromers daar met 34.000, waarvan 24.000 Duitsers. Hij zei dan ook bij de betrokken Duitse deelstaten te pleiten voor een verrekeningssysteem. Zo'n systeem van financiële compensatie bestaat trouwens reeds tussen Zweden en Denemarken.

Verschuillende voorstellen om deze intra-Europese problematiek op te lossen, werden de voorbije jaren reeds uitgewerkt. Zo pleitte professor Gérard van de universiteit van Bergen voor de invoering van een financieringssysteem in het Europese hoger onderwijs waarbij niet het in- maar het uitstroomband zou betalen, via de combinatie van internationale transfers en een directe financiering van uitstromende studenten.

U antwoordde op mijn schriftelijke vraag van 9 november 2011 dat het onderwerp nog niet formeel aan bod is gekomen op de vergaderingen van de directeurs-generaal van het hoger onderwijs, maar dat het aspect 'balanced mobility' wel werd opgenomen in de draft mobiliteitsstrategie hoger onderwijs, die op 27 april werd goedgekeurd op de ministeriële conferentie in Boekarest 2012. Daarin wordt gesteld dat "landen die een bestaand onevenwicht onhoudbaar vinden, aangespoord worden onderling een oplossing te vinden".

Minister, ik vind dat een ietwat zwakke formulering in die resolutie. In de Raad van Europa ligt er momenteel een resolutie voor om die mobiliteit binnen het Europese hoger onderwijs te versterken, vergroten, budgettair mogelijk te maken, zeker met de landen die nog verder in

het oosten liggen. Dan dringt zich snel een systeem op waarbij we ernstig nadenken over de balanced mobility.

Zowel in het Europese hoger onderwijs als binnen de Europese Unie wordt het vrije verkeer van personen als een absoluut principe naar voren geschoven. De sociale dimensie die er in een bepaald beleid aanwezig is, in dit geval in ons hoger onderwijsbeleid, waartoe we een heel gemakkelijke, open, democratische toegang hebben, zou echter misschien onder druk kunnen komen. Dat probleem dreigt zich ook in de dienstensector voor te doen. Als we daar niet snel een duidelijk antwoord op krijgen, dreigt de evolutie in Europa te zijn dat alle landen zullen worden gedwongen zich te oriënteren naar wat gemeenschappelijk aanwezig is. Dat gemeenschappelijke zal waarschijnlijk niet of zelden de lage, open en sociaal vriendelijke, beperkte drempel zijn die er in ons hoger onderwijs is.

Minister, verwacht u een significante toename van de instroom van Nederlandse studenten bij het wegvallen van de studiebeurs in de masters? Verwacht u capaciteitsproblemen? Coördineert u over dit onderwerp met uw Nederlandse collega? Kunt u een soortgelijke schatting maken met betrekking tot instroom, uitstroom en nettokost voor de Vlaamse overheid? Werd het onderwerp opnieuw ter sprake gebracht op de vergaderingen van de directeurs-generaal van hoger onderwijs? Wat is de tendens van die besprekingen? Welk standpunt hebt u op de ministeriële conferentie verdedigd met betrekking tot het aspect 'balanced mobility'? Bent u voorstander van een intra-Europees verrekeningssysteem?

De voorzitter: Mevrouw Celis heeft het woord.

Mevrouw Vera Celis: Voorzitter, ik sluit me bijzonder graag aan bij de vragen van de heer Sannen. Ik heb zelf ook al vragen gesteld over deze problematiek, zowel hier als tijdens de plenaire vergadering.

Ook wij stellen vast dat in verschillende Europese landen de toegangsdrempels naar het hoger onderwijs worden verhoogd. Daar kunnen we niets aan doen. We hebben wat dat betreft geen wetten te stellen in andere landen.

Heel wat Nederlandse studenten vinden inderdaad de weg naar het Vlaamse hoger onderwijs. Op zich is het een goede zaak dat de mobiliteit van de studenten toeneemt. Als de reden echter van financiële aard is, is dat misschien niet interessant. Prijsconcurrentie tussen regio's is niet het juiste instrument voor het versterken van de mobiliteit. Het valt ook nog maar af te wachten welke studenten je daarbij aantrekt. Blijkbaar zijn de slaagcijfers voor de Nederlandse studenten in Vlaanderen absoluut niet hoog.

Wat kunnen we doen om de effecten van de intra-Europese studentenmobiliteit op te vangen? We zijn uiteraard gebonden aan een bepaalde regelgeving. Hogere inschrijvingsgelden zijn voor ons absoluut geen optie.

Mijnheer Sannen, u haalt in dat verband wel de interessante piste van het verrekeningssysteem aan. Minister, ik ben benieuwd naar uw antwoord op de haalbaarheid daarvan.

Ik wil ook graag uw aandacht vragen voor de Open Universiteit. U zegt dat u frequent overleg pleegt met uw Nederlandse collega. Daarom wil ik graag het dossier van de Open Universiteit onder uw aandacht brengen. Blijkbaar gaan er in Nederland stemmen op om dat te privatiseren.

Er is toch wel samenwerking tussen Vlaanderen en Nederland. Die samenwerking zorgt ervoor dat Vlaamse studenten de kans hebben om het Nederlandse aanbod te volgen met Vlaamse begeleiding. Ik wil u vragen dat dossier nauwgezet op te volgen en te anticiperen bij bepaalde beslissingen die de Nederlandse overheid neemt. Ik weet dat het in de marge van deze vraag is, maar het is toch een bedenking.

De voorzitter: Minister Smet heeft het woord.

Minister Pascal Smet: Ik zal met dat laatste dossier beginnen. Ik heb mijn Nederlandse collega, ontslagnemend staatssecretaris Halbe Zijlstra, telefonisch gesproken over het dossier van de Open Universiteit. Ze hadden inderdaad plannen, die hij zou overmaken zodat we die konden bekijken. Het is uiteraard een beslissing van de Nederlandse regering. Dat was voor de val van het Nederlandse kabinet. Ik ga ervan uit dat al die plannen 'on hold' zijn in afwachting van de verkiezingen in september in Nederland, tenzij het is opgenomen in de besparingsvoorstellen die ze daar de komende dagen gaan goedkeuren, dat weet ik niet. Hij had in elk geval beloofd om het over te maken, zodat we het tijdig kunnen bekijken.

Ik ga verder met de vraag van vandaag. In 2009-2010 studeerden 4569 Nederlandse studenten in de Vlaamse hogescholen en universiteiten. Voor 2010-2011 waren dit er 5101 en voor 2011-2012 denken we dat het er 5651 zijn. Dat betekent dat er telkens een stijging is van 11 procent. De studiebeurs voor Nederlandse studenten die een masteropleiding willen volgen, zou worden vervangen door een studielening. Het financiële voordeel om naar Vlaanderen te komen, is dan vooral gelegen in het verschil in studiegeld, ongeveer 1133 euro. Wij verwachten geen massale instroom van Nederlandse studenten. Daarnaast waren er ook plannen om de strengere toegangsregels te versoepelen, bijvoorbeeld in de geneeskunde. Op dit moment is het onduidelijk welke van de voorgestelde maatregelen ook effectief door de nieuwe Nederlandse regering uitgevoerd zullen worden.

Wij verwachten de eerstvolgende jaren, met het nodige voorbehoud en voorzichtigheid, geen significante capaciteitsproblemen die te wijten zijn aan de instroom van Nederlandse studenten, omdat het aandeel van de Nederlandse studenten in de totale studentenpopulatie aan onze hogescholen en universiteiten relatief beperkt blijft: 1,78 procent aan de hogescholen en 3,32 procent aan de universiteiten, berekend ten opzichte van het aantal diplomacontracten in initiële opleidingen. Daarenboven wordt het toegangsbeleid in Nederland ook aangepast, wat voor minder diplomamobiliteit kan zorgen vanuit Nederland.

Ik heb dit thema besproken in het kader van het ministercomité bij de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO). Daar wisselen we regelmatig informatie uit over beleidsontwikkelingen. In een telefonisch gesprek met mijn collega Zijlstra heb ik daarover ook al eens gesproken. Ook hij schatte in dat maar een beperkt aantal Nederlandse studenten naar Vlaanderen zou komen.

Zoals gezegd studeren er 5101 Nederlandse studenten in Vlaanderen. We hebben ongeveer 2162 Vlaamse studenten die studeren aan Nederlandse universiteiten of hogescholen. Dat betekent dat de Nederlanders met 3000 meer zijn bij ons. Dat is dus het nettoverschil. De primaire geldstroom aan universiteiten en hogescholen in Vlaanderen bedraagt 1,3 miljard euro.

Op basis van deze gegevens zouden we een schatting kunnen maken, maar die zou niet correct zijn. Het financieringssysteem is immers geen lineair systeem waarbij één student een bepaald bedrag vertegenwoordigt. Het is een verdelingsmechanisme op basis van onderwijs- en onderzoeksparameters, vaste gedeelten, zijnde de sokkels, variabele gedeelten en wegingsfactoren op basis van kenmerken van opleidingen en studenten. Een toename of afname van studenten zet zich dan ook niet lineair door in de financiering. Bovendien werken we met tijdvensters van vijf jaar. Het is dan ook onmogelijk om een kostprijs te berekenen. We zouden de kenmerken van elke inkomende en uitgaande student moeten aanpassen, wat toch veel tijd vergt en eigenlijk onmogelijk is.

Bovendien moeten we wel een beetje oppassen als we dergelijke berekeningen beginnen te maken. Indien elk land netto gaat berekenen wat mobiliteit kost of opbrengt ten aanzien van buurlanden of andere Europese partners, zouden we de Europese gedachte, die u ook zo dierbaar is, ondermijnen, mijnheer Sannen.

We hebben het onderwerp niet meer ter sprake gebracht op de afgelopen vergaderingen van de directeurs-generaal van het hoger onderwijs, omdat de meeste directeurs-generaal dat

eigenlijk niet zo'n interessant thema vinden voor dat forum. Een kwestie als de selectieve toegang of de verhoging van de inschrijvingsgelden en de gevolgen daarvan voor andere overheden beroert eigenlijk enkel Oostenrijk, Duitsland, Frankrijk, de Franse Gemeenschap van België, de Vlaamse Gemeenschap van België en Nederland en Engeland versus Schotland binnen het Verenigd Koninkrijk. Alle anderen voelen zich daardoor niet aangesproken, waardoor zij dat ook niet zo meteen op de agenda wensen te plaatsen.

U weet dat ik mijn deelname aan de tweejaarlijkse ministeriële opvolgingsconferentie van het Bolognaproces in Boekarest heb moeten annuleren wegens de begrotingsbesprekingen. Om onze belangen – want ik ga ervan uit dat het onze gezamenlijke belangen zijn – bij die begrotingsbesprekingen te verdedigen, vond ik dat ik in Vlaanderen moest zijn en niet in Boekarest. Maar mijn vertegenwoordigers hebben mijn standpunt, dat op voorhand was doorgenomen onder andere met de studenten, met brio verdedigd, want we hebben zelfs Vlaamse amendementen doen aanvaarden.

Ik onderschrijf uiteraard het streven naar een evenwichtige mobiliteit binnen Europa en wereldwijd. Er zijn gesprekken op Europees niveau noodzakelijk, naar aanleiding van nationale beleidsmaatregelen en hun impact op de internationale mobiliteit. Dat moeten we zeker doen. U weet dat er ook een arrest-Bressol is, waarbij het Hof van Justitie heeft gezegd dat men beperkingen kan invoeren op inkomende studentenmobiliteit. Maar dat is gebonden aan voorwaarden. Het is mogelijk een ongelijke behandeling in te voeren wanneer die noodzakelijk is om een kwalitatief hoogstaande en voldoende toegankelijke medische dienstverlening te verzekeren. Het ging, als ik mij niet vergis, over de toegangsproof voor diergeneeskunde tussen de Franse Gemeenschap en Frankrijk. Het hof zegt dat het gevaar voor de kwaliteit van de medische zorgverstrekking bewijskrachtig moet worden aangetoond, met cijfers. Men moet die voorwaarde *mutatis mutandis* dus ook voor andere opleidingen toepassen.

Voor Vlaanderen zijn de financiële gevolgen voorlopig nog beperkt – het verschil bedraagt nu 3000 netto-eenheden –, zodat het opzetten van een intra-Europees verrekeningssysteem op dit moment dus niet aan de orde is. Het is wel een mogelijkheid en wij zullen een initiatief in die zin niet tegenwerken, maar wij moeten toch goed beseffen dat dit een enorme administratieve karwei is. Wij moeten goed nadenken vooraleer wij daarmee beginnen.

De heer Ludo Sannen: Ik reageer eerst op dat laatste. Wij kennen Nederland en de mercantiele benadering. Hoe het in de toekomst zal evolueren, weten wij niet. Maar zij zijn zelf vragende partij om samen met Duitse deelstaten een verrekeningssysteem op te starten. Men kan zich afvragen of het niet goed zou zijn om tegelijkertijd een verrekeningssysteem in Vlaanderen op te starten, al beseff ik dat het aantal studenten op dit ogenblik nog geen probleem veroorzaakt. Maar dat kan veranderen, en wanneer het over 10.000 of 15.000 mensen zou gaan, wordt het onmogelijk om nog een goed verrekeningssysteem uit te werken. Omdat zij zelf vragende partij zijn om samen met Duitse deelstaten een verrekeningssysteem op te starten, kunnen wij beter nu de koe bij de horens vatten en voorstellen om samen dergelijk systeem op te starten.

Minister, de Europese gedachte is mij dierbaar. Ik ben een absolute voorstander van de vrijheid van verkeer van personen. Van mij mag iedereen hier komen studeren. En zij moeten niet meer bijdragen dan de Belgische of Vlaamse student. Men mag die vrijheid echter niet verabsoluteren. Ik zie niet in waarom wij in Europa niet zouden kunnen afspreken om van die studenten een andere of hogere bijdrage te vragen. Dat is geen voorstel om te beperken of te discrimineren. Het is wat vergelijkbaar met de woonproblematiek, met het Breitsohlarrest. Eigenlijk is dat wat onrechtvaardig, want het gevolg ervan is dat de minst sociale toestand op termijn de norm wordt. Wat huisvesting betreft, zullen wij ook btw op de grond moeten betalen, dat is het uiteindelijke resultaat. Het grote voordeel van de regeling hebben wij moeten bijsturen. Dat beangstigt mij.

Mijn voorstel is gerechtvaardigd, want u stelt dat maar een beperkt aantal landen daarin geïnteresseerd zijn. De andere landen zijn daarin niet geïnteresseerd omdat het inschrijvingsgeld er al te hoog is.

Minister Pascal Smet: Het is geen issue.

De heer Ludo Sannen: Zij zijn niet geïnteresseerd. Dat betekent dat bij die 27 Europese landen uiteindelijk een mentaliteit zal ontstaan die ervoor zal zorgen dat wij de toegangsdrempels zullen moeten optrekken. Dat baart mij zorgen. Van mij mag iedereen hier komen studeren, maar iedereen moet dan ook een bijdrage betalen. Wij doen dat via het inschrijvingsgeld en de belastingen; wie van elders komt, moet op een andere manier bijdragen. Ik ben een voorstander van mobiliteit, maar dat mag niet betekenen dat de sociale bescherming van een bepaald land wordt ondergraven. Hetzelfde mechanisme is aan het werk in de dienstensector, waar de arbeidsomstandigheden onder druk komen te staan. Ik vrees hetzelfde voor het onderwijs. Ik vrees dat wij in een evolutie terechtkomen waarbij wij ons op de middelmaat moeten richten, en onze voorsprong moeten opgeven.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

■

Vraag om uitleg van de heer Jos De Meyer tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over het jaarklassensysteem - 1643 (2011-2012)

Vraag om uitleg van mevrouw Fatma Pehlivan tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over het manifest van de Vereniging Vlaamse Leerkrachten en hun voorstel om de jaarstructuur in het lager onderwijs af te schaffen - 1671 (2011-2012)

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

De heer Jos De Meyer: Voorzitter, minister, collega's, onlangs werkte de Vereniging van Vlaamse Leerkrachten (VVL) een manifest uit waarin werd gesuggereerd om in het lager onderwijs het jaarklassensysteem (JKS) te verlaten. In het voorstel van de VVL zouden lagereschoolleerlingen onderwijs krijgen in een groep van leeftijdsgenoten, maar op basis van een individueel uit te werken leertraject. De eindtermen voor het lager onderwijs moeten immers pas op het einde van het zesde leerjaar worden bereikt, zodat er ruimte is voor differentiatie: niet alle leerlingen hoeven alles in hetzelfde tempo te doen.

De hoofdredacteur van de Onderwijskrant stelt het jaarklassensysteem daarentegen voor als de meest rendabele manier van onderwijsinstructie. Met een JKS is het gemakkelijker om de leerstof te structureren in op elkaar volgende delen. Als die leerstofonderdelen dan via klasinstructie aan een groep leerlingen met dezelfde basisvoorkennis kunnen worden aangeleerd, dan is er bovendien meer tijd voor individuele begeleiding en voor extra instructie voor leerlingen die dat nodig hebben, en zelfs voor minder klassikale activiteiten.

Sinds het decreet op het basisonderwijs van 1997 is het begrip 'jaarklas' in feite verdwenen uit de onderwijsregelgeving van de lagere school. Dat betekent dat scholen die het wensen, hun onderwijs meer kunnen organiseren volgens de principes die de VVL voorstaat, maar ook volgens het meer gebruikelijke JKS, wat de meeste nog steeds doen.

Minister, is er in verband met het JKS relevant onderzoek gebeurd? Als dat het geval is, mag u de resultaten via de secretaris overhandigen en volstaat het om de belangrijkste conclusies mee te delen. Indien dat niet het geval is, is het dan niet zinvol om een onderzoek te verrichten?

Als de verschillende visies op onderwijsverstrekking in de basisscholen mogen leiden tot een groter verschil in aanpak tussen de verschillende scholen, in welke richtlijnen voorziet u dan voor het correct begeleiden van basisschoolleerlingen die in de loop van hun lagereschoolcarrière van type school veranderen?

Vindt u het wenselijk om de evolutie binnen de scholen in een bepaalde richting te sturen? Zo ja, in welke richting? Of behoort dit tot de vrijheid van onderwijs? Welke persoonlijke opinie hebt u daarover?

De voorzitter: Mevrouw Pehlivan heeft het woord.

Mevrouw Fatma Pehlivan: De VVL pleit in haar manifest voor een school die gemodelleerd is naar het ritme van elk kind. Om kinderen toe te laten meer op hun eigen ritme te werken, pleit de VVL ervoor de traditionele onderwijsstructuur zoals die nu bestaat, opzij te zetten en de jaarstructuur te doorbreken.

Het nieuwe systeem zou heel wat voordelen opleveren. Zittenblijven wordt op die manier onmogelijk en kinderen kunnen dus binnen hun leeftijdsgroep en vriendengroep blijven. Daarnaast komt het accent meer te liggen op de eigenheid van het kind. In het voorgestelde manifest bepleiten de Vlaamse leerkrachten tevens een team van docenten. Dat houdt in dat een groep kinderen gedurende hun hele lagere school geleid wordt door dezelfde leerkrachten.

De jaarstructuur opgeven is een uitdaging. Het zit ingebakken in de Vlaamse cultuur. Als men dat wil afschaffen, zal men op veel weerstand stuiten van ouders, maar het is mogelijk. Er is geen enkele verplichting om het onderwijs te structureren in jaarklassen. Bovendien zijn de eindtermen in het lager onderwijs alleen vastgelegd voor het zesde leerjaar.

Ik vind het positief dat er nagedacht wordt over alternatieve structuren. Wat al jaren is, is niet per definitie goed. Bovendien zou het voorstel van de VVL zittenblijven onmogelijk maken. De wetenschappers zijn het eens over de negatieve gevolgen van zittenblijven. Onlangs verscheen nog een studie van de KU Leuven over het onderwerp. Ik heb daar toen een actuele vraag over gesteld. U hebt toen aangekondigd dat u zou bekijken of er uit de geformuleerde beleidsaanbevelingen acties kunnen komen – en zo ja, welke –, tot wie die desgevallend gericht moeten worden en wat de rol van de overheid daarin is. Er zou ook bekeken worden of er een actieplan zou komen.

Minister, zijn er momenteel scholen waar in het lager onderwijs niet gewerkt wordt met jaarklassen? Zo ja, wat blijken in de praktijk de voor- en nadelen te zijn?

Hebt u, behalve van de VVL, signalen ontvangen vanuit het veld die ook pleiten voor een afschaffing van de jaarklassen? Zo ja, vanuit welke hoek en biedt u hun ondersteuning aan bij het overwinnen van de hierboven vermelde drempel voor de afschaffing ervan?

Kunt u al meer informatie geven over de acties die eventueel gekoppeld zouden worden aan de studie van de KU Leuven over zittenblijven? Mogen we een actieplan verwachten? Zo ja, wanneer komt dat er?

De voorzitter: Mevrouw Brusseel heeft het woord.

Mevrouw Ann Brusseel: Minister, ik sluit me aan bij de ideeën die voorgaande sprekers hebben geformuleerd. Ik ben ook heel benieuwd naar uw antwoord. Ik heb destijds een gelijkaardige vraag gesteld over zittenblijven. Ik vond dat u toen met uw antwoord op de vlakte bleef. Ik had het gevoel dat u de afschaffing van het zittenblijven in de lagere school zoals ik toen suggereerde, niet meteen als een optie zag. Ik kan me niet herinneren of u daar toen een reden voor hebt gegeven. Zoals mevrouw Pehlivan zegt, is het niet zo evident om ingebakken structuren te veranderen.

Wanneer u het echter hebt over het secundair onderwijs, wilt u blijkbaar wel aan de structuren wrikken. Ik ben dan ook enigszins hoopvol. Wanneer heel wat onderwijsspecialisten het erover

eens zijn dat de organisatie van het lager onderwijs anders kan in het belang van de kinderen, dan stemt het me hoopvol dat u misschien ook zult kiezen voor het belang van de kinderen en dat u inderdaad een aanpak zult toelaten die eerder op maat is van elk kind dan op maat van de bestaande klassenstructuur. Ik ben benieuwd naar uw antwoorden op de vragen die hier zijn gesteld.

De voorzitter: Mevrouw Celis heeft het woord.

Mevrouw Vera Celis: Het doorbreken van het jaarklassensysteem heeft al heel wat stof doen opwaaien. Wij denken dat het de taak is van de overheid om goed aan te geven wat een kind op het einde van die basisschool moet kennen. Hoe dat wordt bereikt, is inderdaad gekoppeld aan de school zelf, het pedagogisch project dat daar wordt onderwezen en de manier waarop de school dat wil invullen.

De heer De Meyer heeft al gezegd dat in het decreet Basisonderwijs van 1997 het begrip jaarklas eigenlijk al is verdwenen. In de realiteit blijkt echter dat de scholen dat systeem behouden. Fundamenteel is daar dan ook niet veel mis mee. Ik zie heel wat voordelen aan de bestaande structuur, zowel voor de leerlingen als voor de leerkrachten. Mevrouw Brusseele heeft het over lesgeven op maat van het kind. Dat is zeer terecht, maar in het systeem zoals dat nu bestaat, wordt daar al op ingegaan via bijsturing, extra uitdieping, de kangoeroeklassen. Dat kan binnen het systeem ook.

Voor leerkrachten zal dat een fundamentele verandering geven. Minister, we hebben al de grote hervormingen in het secundair onderwijs. Nu zou u er nog een lap op geven door ook aan de principes van het basisonderwijs te gaan trekken.

Minister, over deze thematiek vond ik een zeer mooi artikel in Klasse van mei 2012. Onderwijspedagoog Pieter Van Biervliet legt daarin zeer verantwoord uit dat het jaarklassensysteem waarin een leraar klassikaal lesgeeft nog altijd de beste resultaten geeft. Hij geeft daar argumenten voor, en ook voor het feit dat het afschaffen van het jaarklassensysteem geen oplossing biedt voor het zittenblijven. Ik raad u aan om dat eens te bekijken. Dat artikel bevat zeer veel interessante materie.

Mevrouw Kathleen Helsen: Ik heb ook veel belangstelling voor het thema en heb er al enkele uitspraken over gedaan. Minister, we stellen vast dat de meeste scholen niet de beweging maken om af te stappen van het jaarklassensysteem. We stellen ook vast dat niet enkel en alleen op dit domein, maar ook op veel andere domeinen innovatie in het onderwijs slechts in zeer beperkte mate aan bod komt. Ik vraag mij af hoe dat komt en of u daar als minister ook bij stilstaat. Hoe denkt u daar in de toekomst mee om te gaan?

– *De heer Boudewijn Bouckaert, voorzitter, treedt als voorzitter op.*

De voorzitter: Minister Smet heeft het woord.

Minister Pascal Smet: De Vereniging Vlaamse Leerkrachten heeft al aangehaald dat dit in de reglementering van het basisonderwijs vandaag perfect mogelijk is. In het niveaudecreet over het basisonderwijs van 1997 bepalen we alleen maar hoelang een kind in het kleuter- en het lager onderwijs kan doorbrengen. Maar hoe de school dat organiseert en hoe de kinderen in groepen worden ingedeeld in zowel het kleuter- als het lager onderwijs, dat behoort tot de autonomie en de verantwoordelijkheid van de school zelf. Er is daar op dit ogenblik heel veel mogelijk. In vergelijking met het secundair onderwijs of andere vormen van onderwijs leggen we in het basisonderwijs heel weinig op.

Het is goed dat de VVL dat nu op tafel legt. U weet dat we in Vlaanderen ten aanzien van organisatie vaak traditioneel zijn ingesteld. Daar is op zich niets verkeerd mee. Maar als er mensen zaken op tafel leggen, komt er vrij snel een behoudsgezinde reactie. Die reactie is begrijpelijk. Maar anderzijds – en dat geldt voor elke organisatie – moet je af en toe eens de fundamenten van je organisatie ter discussie durven te stellen, zeker in het licht van nieuwe evoluties. Zijn we goed bezig of niet? Wat is goed en wat is minder goed? Moeten we het

aanpassen of veranderen? Dat is op zich een heel interessante oefening, die aanleiding geeft tot het al dan niet zoeken van alternatieven. Iedereen kan zien dat er naar aanleiding van de communicatie van de VVL een heel boeiende discussie is ontstaan.

De meeste scholen volgen het jaarklassensysteem. Slechts een heel kleine groep van scholen, de methodescholen, hanteren vanuit hun pedagogisch project alternatieve groeperingsvormen. Het jaarklassensysteem is eigenlijk een organisatievorm die aansluit bij een enkelvoudig lineair ontwikkelingsmodel. In dat model ga je ervan uit dat de cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen volgens vooraf bepaalde, voor iedereen geldende fases verloopt, die leeftijdsgebonden zijn. De ene fase moet succesvol doorlopen zijn vooraleer met de volgende te kunnen beginnen. In zo'n model krijgen de leerdoelstellingen van leerplannen en handboeken al snel een normatief karakter. En dan is de link met zittenblijven, die ook de VVL en beide vraagstellers hier leggen, uiteraard niet veraf.

Ik vind het opvallend – ik heb het laten nakijken omdat ik dit een interessant thema vind – dat er blijkbaar heel weinig onderzoek is gedaan naar het jaarklassensysteem. Het is niet toevallig dat het onderzoek dat er wel iets over zegt een onderzoek over zittenblijven is. Ik heb het over het recente onderwijskundig beleids- en praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek 'Zittenblijven in vraag gesteld' van professor Bieke De Fraine e.a. van de KU Leuven.

De heer De Meyer heeft terecht onderstreept dat het tot de pedagogische vrijheid van een school behoort om dat te organiseren. Bij gebrek aan onderzoek is het koffiedik kijken om de effecten daarvan te kunnen inschatten. Onderwijs heeft altijd enige vorm van standaardisering. Je moet ervan uitgaan dat je groepen kunt maken. Individueel onderwijs organiseren is heel duur en moeilijk. De vraag is of jullie willen dat we daarover een onderzoek doen. Ik ben er op zich niet tegen om een onderzoek te organiseren over het jaarklassensysteem, om het dan ter beschikking te stellen van de onderwijsverstrekkers, die in eerste instantie verantwoordelijk zijn om daarmee om te gaan. Ik wil jullie mening daarover kennen.

U weet dat we in september in Antwerpen, Brussel, Gent en de Mijnstreek in het basisonderwijs experimenten starten onder wetenschappelijke begeleiding, om dan vooral in concentratiescholen kinderen voor te bereiden op de eindtermen. Het enige wat we opleggen, is dat men de eindtermen behaalt. Ik verwacht dat scholen zullen proberen te experimenteren om in een concentratieschool het jaarklassensysteem te doorbreken omdat je daar met een heel specifieke situatie zit. Ik kan mij dat voorstellen. Je kunt dan in het begin meer de klemtoon leggen op het aanleren van het Nederlands, op de taalverwerving, op de attitudes. Je kunt eerst vooral daarop werken, om dan te verschuiven naar andere eindtermen.

Ik ben niet tegen een onderzoek daarover. Als u mij vraagt om een onderzoek te doen en dat ter beschikking van de onderwijsverstrekkers te stellen, dan wil ik dat doen. Als u geen onderzoek wenst en het aan de onderwijsverstrekkers overlaat, dan bekijk ik dat.

Mevrouw Pehlivan, het actieplan Zittenblijven is bijna af. We zullen het tegelijkertijd met de conceptnota over de hervorming van het secundair onderwijs vrijgeven. Ook over het zittenblijven en de praktische aspecten ervan is een dialoog belangrijk.

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

De heer Jos De Meyer: Voorzitter, ik wil de minister bedanken voor zijn interessant antwoord. Het is inderdaad zo dat het de opdracht is van de onderwijsverstrekkers om ervoor te zorgen dat de leerlingen de eindtermen bereiken. Hoe ze dat doen, is hun verantwoordelijkheid. We weten anderzijds dat het meest gangbare systeem dat van de jaarklassen is. Is dit voor verbetering en nuancering vatbaar? Dat blijft een open vraag, daarover kan gediscussieerd worden. Kan wetenschappelijk onderzoek hiertoe bijdragen? Het is mogelijk van wel, maar ik vind het een beetje moeilijk om daar op dit moment een antwoord op te geven. Ik zou het zeker en vast niet willen uitsluiten. Het hangt af van wat men juist zal onderzoeken, van hoe dat juist wordt omschreven. Het is misschien nuttig om

de denkoefening even voort te zetten over de vraag of bijkomend onderzoek al dan niet wenselijk is. Ik zou daarover nu niet in snel twee minuten beslissen.

De voorzitter: Mevrouw Pehlivan heeft het woord.

Mevrouw Fatma Pehlivan: Voorzitter, minister, ik dank u voor uw open antwoord. Het verrast me niet, en eigenlijk ben ik ook wel blij met uw antwoord. U toont de bereidheid om toch een onderzoek te doen. Ik ben eerder voorstander daarvan dan mijn collega.

U hebt gezegd dat er bij de methodeschool kleine groepen zijn, maar ik wil het voorbeeld aanhalen van Gent, van het Freinetsysteem. Daar is het systeem van de jaarklassen volledig doorbroken, maar daar zijn er geen kleine groepen, integendeel, het zijn heel grote groepen.

Minister Pascal Smet: Ik heb niets gezegd over kleine groepen. Ik heb gezegd dat onderwijs gericht is op enige standaardisatie. Als men vanuit dat idee vertrekt, zit men in een lineair systeem omdat men ervan uitgaat dat grote groepen kinderen op dezelfde manier evolueren. Dat wou ik zeggen. Als men het dan individueel doet, is het moeilijk om daarvan af te wijken. Maar natuurlijk is het mogelijk om af te wijken: alles hangt af van de organisatie.

Mevrouw Fatma Pehlivan: Dan heb ik dat verkeerd begrepen.

Het is natuurlijk evident dat de scholen en de onderwijsverstrekkers zelf het pedagogisch project kunnen bepalen, maar vanuit Vlaanderen zouden we toch een vorm van ondersteuning en begeleiding kunnen geven. Als zelfs de VVL, en ik veronderstel dat het leerkrachten zijn van verschillende netten, zichzelf in vraag beginnen te stellen, waarom dan ook niet? Het zou voordeel kunnen opleveren. Ik pleit ervoor dat er wel een onderzoek kan komen en dat we het hier in de commissie kunnen bespreken. Ik ben vragende partij. Ik begrijp dat het niet vlug kan gebeuren. Misschien kunnen we ingaan op uw voorstel met betrekking tot de nieuwe scholen in Antwerpen, Brussel, Gent en Limburg. Misschien kan de ene groep wel een klassiek systeem hanteren en kan de andere leefgroepen inrichten. Wie weet? Misschien kan daarover een vergelijkende studie gebeuren. Misschien kan ook het klassieke systeem in bepaalde scholen tegenover de methodescholen worden geplaatst. De tijd is misschien rijp om wetenschappelijk onderzoek te laten doen.

Ik geef u het voorbeeld mee van mijn eigen situatie. Ik ben hier begonnen in het derde leerjaar en ik sprak geen enkel woord Nederlands. Ik heb mijn leerkracht van het derde en vierde leerjaar daar onlangs over bevraagd. Zij zei dat ze mij gewoon hebben laten doorschuiven, ze hebben er geen rekening mee gehouden dat ik op dat moment de taal niet sprak. Op een bepaald moment kon ik gewoon in alle klassen functioneren en meepikken wat werd aangeboden. Ik denk dus dat het een mogelijkheid kan zijn voor kinderen bij het aanleren van het Nederlands, maar ook voor andere vakken. Kinderen leren soms van kinderen. In leefgroepen werkt men ook met tutors waarbij kinderen elkaar dingen aanleren. Volgens mij is de tijd rijp voor een wetenschappelijke toetsing waarvan de resultaten kunnen worden aangeboden aan de onderwijswereld.

De voorzitter: Mevrouw Brusseeel heeft het woord.

Mevrouw Ann Brusseeel: Ook vanuit mijn fractie is er belangstelling voor een onderzoek en een discussie hierover. Er is inderdaad al voldoende vrijheid om dit soort methodescholen te organiseren. Het kan, er is dus geen dringend probleem, dat is waar, maar als we moeten kunnen reflecteren over het bijstellen van onderwijsstructuren, is een onderzoek wel wenselijk.

De voorzitter: Mevrouw Helsen heeft het woord.

Mevrouw Kathleen Helsen: Minister, de heer De Meyer stelt voor om voorzichtig te zijn en om niet direct zo'n onderzoek te laten doen. De twee andere collega's houden een sterk pleidooi om wel een onderzoek te laten doen. Ik wil concreet antwoorden op de vragen die u hebt gesteld, minister.

U hebt gevraagd of we het wenselijk vinden een onderzoek te koppelen aan de experimenten over diversiteit die van start zullen gaan. Ik zou zelf heel voorzichtig zijn om die zaken te mengen.

Minister Pascal Smet: Dat heb ik niet gezegd. Misschien hebt u me verkeerd begrepen. Ik heb gezegd dat het wenselijk is het onderzoek te laten doen naar het doorbreken van het jaarklassensysteem. Ik heb er wel op gewezen dat we experimenten zullen hebben voor het basisonderwijs die in september starten. Dat zal onder wetenschappelijke begeleiding zijn. Het zou kunnen dat men daar experimenteert met het doorbreken, specifiek in de context van concentratiescholen. Dat is nog iets anders.

Mevrouw Kathleen Helsen: Het is dan ook niet wenselijk om daar het onderzoek op jaarklassensysteem te plaatsen. Dat is mijn grote bekommernis, als we het gaan koppelen aan bijvoorbeeld de methodescholen. Je hebt een controlegroep nodig. Om het onderzoek over het jaarklassensysteem zuiver te houden, moet je ervoor zorgen dat je niet meer dan één variabele hebt, want anders kunnen de resultaten van het onderzoek vreemde effecten hebben. Dan meet het niet wat we willen meten.

Dat was mijn bekommernis bij de experimenten over diversiteit, maar ook bij het eventuele onderzoek naar methodescholen, omdat je de methode niet volledig kunt loskoppelen van het doorbreken van het jaarklassensysteem. Je zou een variabele moeten kunnen meten en ervoor zorgen dat je een controlegroep hebt en dat je dat verspreid over heel Vlaanderen kunt doen. Ik vrees ervoor dat we vandaag onvoldoende voorbeelden hebben om dat onderzoek ten gronde te kunnen doen.

We moeten niet alleen het toepassen van het jaarklassensysteem onderzoeken, maar ook innovatie binnen onderwijs in het geheel. Hoe kunnen we dat meer ingang doen vinden? Nu gaat het over het jaarklassensysteem, maar er zijn nog veel andere elementen die heel belangrijk zijn, en waar innovatie, praktijk en onderzoek aan elkaar verbonden zijn. Nu is dat niet al te sterk aanwezig in onderwijs, en die koppeling wordt niet altijd gemaakt, waardoor we vele kansen missen. Dat is wel een belangrijk element om te bekijken, veel belangrijker dan nu een onderzoek te doen over de effecten van het jaarklassensysteem.

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

De heer Jos De Meyer: Het jaarklassensysteem sluit natuurlijk individuele trajecten voor kinderen niet uit. Dat wil ik toch nog even herhalen.

Minister, hoe verloopt de overstap voor kinderen van het ene naar het andere systeem? Gaat dat probleemloos? Ik kan me best voorstellen dat bepaalde kinderen gedurende een aantal jaren het ene systeem volgen en dan om de een of andere reden overstappen. Hebt u zicht op de gevolgen daarvan of niet?

De voorzitter: Mevrouw Celis heeft het woord.

Mevrouw Vera Celis: Minister, bestaan er evaluaties van het methodeonderwijs? Freinetscholen bestaan toch al heel lang. Daarvan zijn me positieve verhalen bekend, maar ook heel negatieve, zoals leerlingen die naar het reguliere onderwijs overstappen omdat het hun ding niet is. Dat kan ons heel wat leren.

Kunnen we een overzicht krijgen van de experimenten die in september lopen, waarnaar u in uw antwoord verwijst? Wat gaat men doen, hoe lang en waar gaan die lopen?

Minister Pascal Smet: Als het start in september zal ik een toelichting geven. Het gebeurt samen met onderwijs, met pedagogische begeleidingsdiensten en onderwijsverstrekkers. Op het departement werkt men daar nu aan.

Kinderen kunnen vandaag in het huidige systeem ook veranderen van school. De ene basisschool is de andere niet. Zelfs als je binnen een jaarklassensysteem werkt, is het eerste

vierde jaar niet altijd noodzakelijkerwijs op dezelfde wijze ingevuld als een vierde jaar in een andere school. Dat geeft ook al verschillen.

Als je in een totaal ander systeem stapt, hoe dat ook wordt ingevoerd, kan het wel gevolgen hebben voor de ouders die naar een klassieke school zouden gaan. Op dit moment is dat voorbarig. Als ouders een school zouden kiezen die geen jaarklassensysteem heeft, moeten ze goed weten wat het gevolg daarvan is voor het verdere verloop van de schoolloopbaan in het basisonderwijs van hun kind. Dat is een responsabiliseringsaspect dat de ouders goed moeten inschatten als ze keuzes maken.

Mevrouw Helsen, u hebt gelijk dat we in onderwijs niet bezig zijn met innovatie en strategische ontwikkelingen op de lange termijn. Ik ben met de Vlaamse Onderwijsraad (Vlor) en de Koning Boudewijnstichting in dialoog – ik zal daar nu nog niet veel over zeggen – om na te denken over die rolinschatting: al of niet met scenario denken, hoe we onderwijs kunnen voorbereiden op de toekomst, of er nieuwe dingen nodig zijn op het metaniveau, zonder te concreet te zijn, of we bepaalde evoluties moeten toepassen in onderwijs en hoe we dat moeten doen. Op dit moment gebeurt daarover heel weinig denkwerk. Als het gebeurt, is het een beetje ‘plig-plog’ over thema’s en ik vind dat dat een leemte en een probleem is in ons onderwijs. Daarom voer ik actieve gesprekken met de Vlor en de Koning Boudewijnstichting om na te gaan of we dat niet kunnen invullen. Ik heb het sterke vermoeden dat ik daarover in de komende weken beslissingen zou kunnen nemen, al of niet gekoppeld aan het functioneren van de Vlor.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

■

**Vraag om uitleg van mevrouw Gerda Van Steenberge tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over de dalende populariteit van leercontracten
- 1678 (2011-2012)**

**Vraag om uitleg van mevrouw Goedele Vermeiren tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over de daling van het aantal jongeren met een leercontract
- 1693 (2011-2012)**

De voorzitter: Mevrouw Van Steenberge heeft het woord.

Mevrouw Gerda Van Steenberge: Voorzitter, minister, collega’, studeren met een leercontract wordt steeds minder populair in Vlaanderen. Dat blijkt uit cijfers van SYNTRA Vlaanderen, het Vlaams Agentschap voor Ondernemingsvorming. Het aantal schoolplichtigen dat via SYNTRA nog met een leercontract werkt, is in de laatste tien jaar zo goed als gehalveerd: het aantal studenten met een leercontract daalde van 7000 naar 3500. De populariteit van leercontracten, waarbij leerlingen vier dagen praktijk koppelen aan één dag theorie op de schoolbanken, is de laatste jaren dus fors afgenomen.

Leercontractopleidingen zijn bedoeld voor leerlingen van 16 tot 25 jaar of vanaf 15,5 jaar als de leerling een tweede jaar secundair onderwijs met een volledig leerplan heeft gevolgd. Een leerling onder leercontract krijgt afwisselend theoretische opleiding en praktische beroepsopleiding in een onderneming. In Vlaanderen gebeuren leercontractopleidingen via het deeltijds onderwijs, in de centra voor deeltijds onderwijs (CDO’s) en de centra voor deeltijdse vorming (CDV’s) of via SYNTRA.

Een van de oorzaken van de dalende populariteit is het imagoprobleem waarmee opleidingen met leercontract te kampen hebben. Maar al te vaak worden die opleidingen beschouwd als opleidingen ‘van de laatste kans’. Ook de doorverwijzing vanuit de centra voor leerlingenbegeleiding (CLB’s) is uitermate beperkt. CLB’s geven er de voorkeur aan

leerlingen in grote schoolgemeenschappen te houden in plaats van hen door te verwijzen naar SYNTRA. Ook bij studenten is er een verminderde interesse, door onder meer verminderde arbeidsbereidheid – vaak wordt aan jongeren gevraagd om ook in de vakanties te werken – en door de verloning, die aan de beperkte kant is.

Op dit moment zitten een duizendtal Vlaamse kleine of middelgrote ondernemingen (kmo's) te wachten op leerjongeren. Studenten met een leercontract zijn immers zeer voordelig voor kmo's: werkstudenten zijn goedkoop en het bedrijf leert toekomstige werknemers op voorhand kennen. Ook voor studenten is er een groot voordeel: ongeveer een derde van hen blijft na leercontract bij de kmo waar zij hun leercontract vervulden.

Op 12 april benadrukte Guy Tegenbos in De Standaard het belang van leercontracten en praktisch onderwijs. Hij formuleerde het als volgt: “45 procent van de nieuwe verpleegkundigen komt uit de opleiding hoger beroepsonderwijs 5 (hbo5) die sommigen tien jaar geleden wilden afschaffen omdat ze minderwaardig was omdat ze vooral praktisch georiënteerde mensen aansprak. Was de zorgsector zo dom geweest dat te doen, dan worstelde hij nu met een immens tekort aan verpleegkundigen. Onderwijs moet hieruit leren dat het de leercontracten en het deeltijds beroepsonderwijs moet omarmen in plaats van ze te bestemmen voor probleemjongeren.”

Op 6 oktober 2011 antwoordde u in onze commissie op een vraag om uitleg van de heer Bouckaert over het systeem van leercontracten het volgende: “Ik heb SYNTRA gevraagd een plan op te stellen om scholen, CLB's en leerkrachten in te lichten. Vandaag weet ik niet hoever het daarmee staat. Ik heb SYNTRA in elk geval gevraagd om mij een voorstel te doen. We zijn op dit moment bezig met een actieplan voor wiskunde, wetenschappen en techniek.” Wij hebben dat plan trouwens al bekeken en besproken in de commissie. “Het spreekt voor zich dat de problematiek van de leertijd zal worden meegenomen in de hervorming van het secundair onderwijs en daar een structureel onderdeel van zal uitmaken.”

Dat laatste deel maakt mij eerder wat bezorgd. U zegt zelf in elke radio- of tv-optreden dat de hervorming van het secundair onderwijs niet meer voor deze legislatuur zal zijn. Dat betekent ook dat alles dat u wilt meenemen bij die hervormingen, op de lange baan wordt geschoven.

Minister, is er intussen al een concreet plan om scholen, CLB's en leerkrachten beter in te lichten over het bestaande systeem van leercontracten?

Welke bijkomende maatregelen zult u nemen om de dalende populariteit van leercontracten bij studenten te stimuleren? Het plan om CLB's beter in te lichten zal niet voldoende zijn. De arbeidsbereidheid bij leerlingen is nogal aan de lage kant. Misschien kunt u dat met een aantal voorstellen stimuleren?

Is er al gewerkt aan het opkrikken van het imago van leercontractopleidingen?

Waarschijnlijk moet u daarvoor samen zitten met minister Muyters. Hebt u dat al met hem besproken?

De voorzitter: Mevrouw Vermeiren heeft het woord.

Mevrouw Goedele Vermeiren: Minister, uit een studie van het Neutraal Syndicaat voor Zelfstandigen (NSZ) en SYNTRA blijkt dat de leertijd en het aantal jongeren met een leercontract op tien jaar tijd enorm zijn teruggelopen.

In een gezamenlijke vergadering van de commissies Onderwijs en Economie vorig jaar trok SYNTRA al aan de alarmbel. Ze stelden dat er enerzijds te weinig jongeren zijn en anderzijds te veel kmo's die wachten op die jongeren.

Luc Neyens van SYNTRA en Christine Mattheeuws van het NSZ halen uiteenlopende redenen aan waarom jongeren steeds minder vaak in dit systeem van leren en werken stappen. Mevrouw Van Steenberge heeft die redenen ook al aangehaald. Ouders willen bijvoorbeeld liever dat hun kinderen het algemeen secundair onderwijs (aso) doorlopen of toch voltijds

onderwijs blijven volgen. Verder wordt het beschouwd als het onderwijs ‘van de laatste kans’. Het heeft dus een imagoprobleem. Ook kennen vele jongeren het niet. Ze weten niet waar ze aan toe zijn als ze in dat systeem stappen. Zo zijn er nog meer redenen.

We ontkennen niet dat de kmo's die leerjongeren dringend nodig hebben. Ze zijn niet enkel noodzakelijk om de huidige arbeidsplaatsen in te vullen, maar ook om de continuïteit van die bedrijven in de toekomst te verzekeren. Kmo-leiders zeggen zelf dat ze uitkijken naar overnames. Als ze er zelf niet meer zijn, willen ze hun bedrijf overgeven aan goed opgeleide mensen. We hebben allemaal wel nood aan goed opgeleide stielmannen, wij hebben ze thuis alleszins zeker nodig. Een laatste argument om jongeren opnieuw warm te maken voor de leertijd is dat zij die de leertijd doorlopen, kunnen rekenen op gunstige toekomstperspectieven. 85 procent van hen heeft immers na een jaar werk en bovendien start 18 procent van hen na vijf jaar als zelfstandige. Dat zijn cijfers die indruk maken, op mij toch alleszins.

Minister, ik sluit me aan bij de vragen van mevrouw Van Steenberge. Hoe evalueert u deze cijfers? Is er eenzelfde daling vast te stellen in het deeltijds beroepsonderwijs? Trouwens, wij hebben gezocht naar het verschil tussen een CDO en een CDV, maar dat niet echt gevonden. Plant u concrete acties om op korte en middellange termijn jongeren weer warm te maken voor de leertijd, zonder te wachten op de hervorming van het secundair onderwijs?

De voorzitter: Mevrouw Helsen heeft het woord.

Mevrouw Kathleen Helsen: De voorbije weken heb ik nogal wat gesprekken gehad, niet met betrekking tot de trajecten binnen SYNTRA, maar wel binnen het deeltijds leren. We hebben ook een evaluatie van het nieuwe decreet die op punt moet worden gesteld. We moeten kijken naar de resultaten van wat wij dachten te bereiken met het decreet. Minister, ook in de visie die het katholiek onderwijs verwoordt op het secundair onderwijs in de toekomst, is een passage opgenomen over de systemen van leren en werken, de plaats die die moeten krijgen en welk profiel van leerlingen daar het best terechtkomt.

De collega's hier houden een pleidooi voor meer leerlingen in de systemen leren en werken en leercontract. Ik wil niet direct een pleidooi houden voor een bepaald systeem. Ik vind het belangrijk dat een leerling met zijn talenten de beste kansen krijgt binnen het onderwijs. We moeten gewoon kijken waar dat is. Als dat niet in de leertijd is, wordt die leerling beter niet naar de leertijd gestuurd. Hetzelfde geldt voor het concept leren en werken.

Mevrouw Van Steenberge zegt dat de CLB's er alles aan doen om te voorkomen dat leerlingen daar terechtkomen. Nu, de CLB's doen een begeleiding samen met de scholen om te kijken waar het kind het best thuishoort. Als blijkt dat het niet de beste keuze is om over te schakelen naar een leercontract, zou ik het heel spijtig vinden dat die verwijzing wel zou gebeuren.

Ik stel me wel de vraag welke toekomst deze systemen hebben. Minister, houdt u er in de evaluatie van het decreet rekening mee, om te bekijken of het profiel van leerlingen dat wordt voorgesteld om te verwijzen naar de systemen van leren en werken, overeenstemt met het profiel van jongeren die er nu terechtkomen?

De heer Boudewijn Bouckaert: Ik deel volledig de bezorgdheid van de vraagstellers. Ik heb daarover ook al een vraag gesteld. Ik vind dat het past in de hele problematiek van wetenschap en techniek. Te weinig jongeren stappen in praktische beroepen. Daarover hebben we een staten-generaal gehad en een gezamenlijke vergadering met de commissie Economie. Op de staten-generaal hebben de mensen die daar waren, heel duidelijk gezegd dat ze lak hebben aan versnipperde initiatieven. Uiteindelijk kosten die veel inspanning en leveren ze weinig op. Daarom wil ik dit ook zien opgenomen worden in de STEM-actie (Science, Technology, Engineering and Mathematics). Het is een taak voor de stuurgroep en het platform om dat ook ter harte te nemen, uiteraard in combinatie met de hervorming van

het secundair onderwijs. Ik pleit ervoor om daar niet nog eens iets afzonderlijks voor op te zetten, maar het in te passen in de algemene actie.

De voorzitter: Minister Smet heeft het woord.

Minister Pascal Smet: De dalende cijfers worden elk jaar bij de evaluatie van het luik leertijd in de beheersovereenkomst met SYNTRA Vlaanderen vastgesteld. Daarentegen stellen we de laatste jaren een voortdurende stijging van het aantal leerlingen vast in het deeltijds beroepssecundair onderwijs. Er zijn uiteraard belangrijke verschillen tussen beide systemen, waardoor ze niet meteen vergelijkbaar zijn. Een jongere die in de leertijd wil instappen, moet zelf een patroon, een baas, hebben gevonden waarbij hij of zij in de leer kan gaan. In het deeltijds beroepssecundair onderwijs is het hebben van een leerwerkplek geen vereiste om in te stappen. Een ander groot verschil is dat er in de leertijd bewust wordt gewerkt met één bepaalde formule van arbeidsdeelname, namelijk de leerovereenkomst of het leercontract, terwijl in het deeltijds beroepssecundair onderwijs jongeren naast arbeidsdeelname ook in een van drie andere fasen kunnen terechtkomen, namelijk de fase van de persoonlijke ontwikkelingstrajecten, voortrajecten of brugprojecten, afhankelijk van hun arbeidsrijpheid of -bereidheid.

De toeleiding naar en de effectiviteit van beide systemen zal bij de evaluatie van het decreet Leren en Werken, voorzien voor 2013, een belangrijk aandachtspunt vormen. Ik wil die evaluatie ook afwachten. Wij hebben veel werk, een vervroeging lijkt mij geen goed idee. Jaarlijks wordt er een communicatieplan over de leertijd opgesteld, om de leertijd ruimer bekend te maken en het imago te verbeteren. In dit plan zitten ook acties voor de CLB's. Voorts geven de trajectbegeleiders infosessies over de leertijd op de personeelsvergaderingen van de CLB's, zodat CLB-medewerkers geïnformeerd zijn. De CLB-koepelverantwoordelijken zorgen ook zelf voor de nodige infoverspreiding. In 2011 werd via Klasse voor ouders, Klasse voor leraren en via een mailing naar scholen alle informatie over de leertijd verspreid.

Ook via de website www.onderwijskiezer.be kunnen geïnteresseerde leerlingen en ouders kennis maken met de leertijd, de verschillende opleidingen en de centra van SYNTRA. De effecten van de verschillende acties brengen echter nauwelijks iets op. Uit cijfermateriaal over de intake weten wij echter wel dat jongeren vooral in de leertijd instromen via vrienden, kennissen en ouders. De leertijd staat in het systeem van leren en werken in concurrentie met de CDO's. Het komt dan ook niet aan de minister bevoegd voor onderwijs toe om één van de bestaande systemen extra te promoten.

Via jaarlijkse campagnes verspreidt SYNTRA informatie, via verschillende kanalen zoals brochures, website, de media, posters bij ondernemers, infosessies, mailings naar intermediairen en Facebook. Het is mijn bedoeling om bij de hervorming van het secundair onderwijs ruim aandacht te besteden aan het belang van werkpleklernen in arbeidsmarktgerichte studierichtingen, en dat ook duidelijk te integreren in het systeem van leren en werken van het secundair onderwijs. Vandaag hebben de Europese ondernemers een grondige hervorming van het Europees onderwijssysteem gevraagd. Ik heb hun boodschappen nog niet grondig kunnen bekijken, maar zij denken in de richting van meer duaal leren, zoals in Duitsland van kracht is, hoewel daarover ook in Duitsland wel wat opmerkingen worden geformuleerd.

Dat dossier moet in de structurele hervorming worden meegenomen. In afwachting zijn er de jaarlijkse campagnes van SYNTRA. Het is mijn bedoeling om dit te integreren in het secundair onderwijs. Daarover zal meer in de nota over de hervormingen staan.

Mevrouw Gerda Van Steenberge: Wat dat laatste betreft: is dat plan van SYNTRA er al?

Minister Pascal Smet: SYNTRA werkt jaarlijks een communicatieplan uit.

Mevrouw Gerda Van Steenberge: Instroom en het aantrekkelijk maken van leercontracten gebeurt vooral via mondelijke reclame, zo zei u. Communicatie is belangrijk, want onbekend is onbemind.

Het siert mevrouw Helsen dat zij de CLB's verdedigt en haar roots niet vergeet. Maar ik vind het spijtig wanneer zij zegt dat zij het beste voor de leerlingen wil – iedereen wil het beste voor de leerlingen – en dat dit voor haar erop neerkomt dat ze het best niet aan een leercontract beginnen. Die houding betekent eigenlijk dat men leercontracten ziet als opleidingen van de laatste kans. Naar de hbo5-opleidingen is ook verwezen als de laatste kans, maar er zijn nog nooit zoveel toelidingen naar de zorgsector van daaruit geweest. Ik vind niet dat men leercontracten mag zien als opleidingen van de laatste kans.

Schoolmoeheid en leermoeheid zijn niet hetzelfde. Er zijn leerlingen die schoolmoe zijn, maar niet leermoe. Zij hoeven zelfs niet direct naar de arbeidsmarkt, want zij kunnen via een schakelprogramma voortstuderen. Wie zegt het beste voor de leerlingen te willen en dat dit betekent dat zij dan het best niet aan een leercontract beginnen, zit volgens mij fout.

Mevrouw Kathleen Helsen: Ik heb dat niet gezegd. Ik heb gezegd dat het de opdracht van de CLB's is om te kijken wat het meest geschikte traject is voor een leerling. En als dat niet een traject van SYNTRA is, dan wordt de leerling foutief georiënteerd als hij daar toch naartoe wordt gestuurd. Dat is dus iets helemaal anders.

Mevrouw Gerda Van Steenberge: Dan heb ik u verkeerd begrepen.

Voorts merk ik op dat wij al veel initiatieven hebben genomen, maar dat dit blijkbaar nog niet veel heeft opgeleverd. De suggestie van de heer Bouckaert om het te integreren in het STEM-actieplan – STEM staat voor Science, Technology, Engineering en Mathematics – is zeker geen slecht idee. Het past daarin, dus hoeven wij niet te wachten op de hervorming van het secundair onderwijs.

Mevrouw Goedele Vermeiren: Mevrouw Helsen, uiteraard willen wij allen dat de talenten van de leerlingen worden onderkend en zij volgens die talenten een leerloopbaan kiezen en afwerken. Dat neemt niet weg dat voor sommige leerlingen de leertijd of het deeltijds beroepsonderwijs misschien wel bij hun talenten past.

Ik geef een voorbeeld. Vorig jaar liep ik stage bij Monsanto. Ik sprak er met een jongeman van 19 jaar. Het bedrijf leidt hem op, in samenwerking met de school. Hij zei mij dat hij in het secundair onderwijs een heel andere keuze zou hebben gemaakt indien hij had geweten wat hij nu weet. Hij had een kantooropleiding gevolgd, maar wat hij bij Monsanto doet, doet hij graag. Hij krijgt op school de theorie, maar bij Monsanto kan hij werken, wordt hij gewaardeerd en doet hij ervaring op. Hij zei ook dat hij wist dat hij daar waarschijnlijk kan blijven. Het gaat om een serieuze selectie door het bedrijf. Ik dacht dat die jongen verkeerd had gekozen. Als een leerling daar naartoe kan worden geleid, dan is daar niets mis mee.

Minister, ik heb ook begrepen dat zich in het deeltijds beroepsonderwijs geen daling voordoet. Ik kan dat begrijpen. Dat is vertrouwd voor leerlingen. Zij zitten nog binnen die schoolse context. Dat geeft hun meer houvast. SYNTRA daarentegen is iets vreemder en past niet in die schoolse context. Het is goed dat ze nu campagne voeren met het oog op meer bekendheid. Ik kan me echter voorstellen dat het voor ouders en leerlingen die dit niet kennen, een grote stap is. Ik wil die campagnes zeker aanmoedigen. Voor leerlingen die schoolmoe zijn, kan dat de oplossing zijn. Zij moeten dan kiezen wat het best bij hen past: het deeltijds beroepsonderwijs of de leertijd.

Ik heb vorig jaar tijdens een vergadering van de gezamenlijke commissies Economie en Onderwijs gehoord dat er in het deeltijds beroepsonderwijs vaak geen stageplaats zou zijn voor de leerlingen. Bij SYNTRA is dat omgekeerd. Minister, ik heb horen zeggen dat u leren en werken bij de hervorming van het secundair onderwijs zou willen integreren in het hele pakket van onderwijs. Ik vind dat een goed idee. Ik heb destijds ook gevraagd waarom die

twee dan niet samenwerken. Dat leek me toch logisch. Ik denk dat er een integratie moet komen van die twee en dat die op elkaar moeten worden afgestemd. Ze kunnen immers complementair zijn.

Mijnheer Bouckaert, in het STEM-actieplan staat ook dat de studie en de loopbaankeuze moeten worden verbeterd. Ook de leertijd en het deeltijds beroepsonderwijs passen daarin. Minister Muyters heeft onlangs in de commissie Economie nog eens gewezen op het belang van de leertijd voor het aansluiten op de arbeidsmarkt. Dat neemt niet weg dat de studiekeuze altijd moet vertrekken vanuit de talenten en de interesses van de leerling. Maar onbekend is onbemand. Dat is zoals wetenschap en techniek.

De CLB's spelen hierin en in heel het studiekeuzeverhaal een belangrijke rol. Misschien is dit ook bij de CLB's nog onbekend en moet de campagne ook daar worden gevoerd om het te leren kennen.

Minister Pascal Smet: Ik denk dat heel wat mensen weten wat SYNTRA-opleidingen zijn. Zelfs mensen die niet zoveel van onderwijs kennen, weten dat dat bestaat.

De heer Boudewijn Bouckaert: De middenklasse kent dat niet.

Minister Pascal Smet: In het Waasland was dit in elk geval wijdverspreid en bekend.

De heer Boudewijn Bouckaert: Ik wil nog even ingaan op de opmerkingen van mevrouw Helsen en op wat de minister heeft gezegd over de integratie in het secundair onderwijs. Het katholiek onderwijs stelt dit voor. Dat heeft misschien meer te maken met een machtsuitbreiding dan met het welzijn van de leerlingen. Iedereen wil zo veel mogelijk terrein bezetten. Een van de grote kritieken op de geplande onderwijshervorming is de nivellering – de eenheidsworst – en de ‘aso-isering’ van het onderwijs, zeker in de eerste graad. Het wordt allemaal zeer theoretisch en abstract, waardoor de kinderen die echt naar de praktijk willen gaan, nog meer in de verdrukking komen. Wanneer men het leercontractensysteem volledig zou integreren in het secundair onderwijs, dan zou de eigenheid daarvan verloren gaan. Ik zeg niet dat dit zal gebeuren, maar dat risico bestaat wel.

Minister Pascal Smet: Ik denk dat de heer Noels dit niet goed heeft begrepen. Ik zie dat hij daar zaken over zegt en twittert. Dat is nog eens een bewijs dat men beter niet twittert. Ik doe dat dus niet.

Wanneer de nota van Vlaamse Regering er komt, dan zal de insteek heel duidelijk zijn. Ik wil geen eenheidsworst, ik wil geen niveauverlaging. Ik wil het niveau optrekken waardoor alle scholen sterkere scholen worden, zwakke kinderen sterker en sterke kinderen ook sterker. Dat is het uitgangspunt. Ik veronderstel dat de meerderheid dat uitgangspunt zal steunen.

De heer Boudewijn Bouckaert: Ook de minderheid. Dat is dan ook de lat waarop dit zal worden beoordeeld.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

■

Vraag om uitleg van de heer Jos De Meyer tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over afwezigheden door therapie - 1733 (2011-2012)

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

De heer Jos De Meyer: Een groeiend aantal ouders doet een beroep op schoolexterne hulpverleners. De omzendbrief Basisonderwijs 2002/11 geeft aan in welke gevallen deze hulpverlening gevolgd kan worden tijdens de lessen. Met deze regeling wil men de scholen een actueler kader bieden om te beslissen over vragen van ouders in verband met therapie tijdens de lessen.

In het algemeen kan therapie tijdens de schooluren worden toegestaan als het gaat over therapie die verband houdt met aan school gerelateerde problemen en stoornissen, of over revalidatie na een ongeval, maar niet over gesprekstherapie of speltheorie in een centrum voor geestelijke gezondheidszorg (CGG). Toch vragen de centra voor geestelijke gezondheidszorg steeds vaker om kinderen te kunnen zien tijdens de schooluren. Ze worden daartoe gedwongen door de lange wachtlijsten en het gebrek aan kindertherapeuten. Sommige therapieën komen voor hulpverlening tijdens de lessen in aanmerking, andere niet, hoewel deze therapieën soms zeer zinvol kunnen zijn en noodzakelijk voor kinderen.

Ik heb gesproken met enkele ouders die met ernstige problemen op dat vlak geconfronteerd worden. Het probleem is dat ouders moeten kiezen: ofwel geen therapie voor hun kinderen, ofwel maanden wachten, ofwel moeten hun kinderen onwettig afwezig zijn op school.

Minister, hebt u zicht op deze problematiek? Kunt u die kwantitatief in kaart brengen? Bent u op de hoogte van het feit dat centra voor geestelijke gezondheidszorg steeds vaker vragen om kinderen tijdens de lesdag te zien omdat ze 's avonds al overbezet zijn? Hebt u hierover al contact opgenomen met uw collega van Welzijn? Is het zinvol om met hem daarover een gesprek te hebben? Op welke manier kunnen deze ouders geholpen worden? Op welke manier kunnen we deze problematiek aanpakken? Is het zinvol om aan leerplichtige leerlingen ook afwezigheden te kunnen toestaan omwille van niet-schoolgebonden therapie in het kader van geestelijke gezondheidszorg?

De voorzitter: Minister Smet heeft het woord.

Minister Pascal Smet: Wij hebben geen zicht op het aantal aanvragen voor afwezigheid tijdens de lestijden voor een begeleiding van een psychologische problematiek door een CGG.

Met de invoering van de nieuwe regelgeving betreffende afwezigheden omwille van revalidatie vanaf het schooljaar 2010-2011 zijn de centra voor leerlingenbegeleiding (CLB) verplicht om de adviezen die ze verstrekken in het kader van de samenstelling van het dossier te registreren. Het is de bedoeling om via het project 'datawarehouse' centraal een zicht te krijgen op het aantal leerplichtige leerlingen voor wie een aanvraag wordt ingediend om afwezig te zijn tijdens de lestijden voor begeleiding door schoolexterne hulpverleners. Die gegevens zijn momenteel nog niet beschikbaar. De gegevens zullen ook niet zo gespecificeerd zijn dat op basis daarvan af te leiden is voor welke problematiek een aanvraag wordt gedaan en welke hulpverlenende instantie de begeleiding biedt. De scholen moeten de afwezigheden wegens revalidatie bijhouden in het aanwezigheidsregister, dat door de verificatie wordt gecontroleerd. In de toekomst zal dat in de tweede fase van Decimus centraal worden bijgehouden. Dan zullen we al die cijfers hebben.

We hebben geen objectieve gegevens beschikbaar die aantonen dat CGG's steeds vaker kinderen tijdens de lestijden begeleiden. Mijnheer De Meyer, in de motivering van uw vraag om uitleg stelt u dat therapie tijdens de schooluren kan worden toegestaan als het gaat over therapie die verband houdt met aan school gerelateerde problemen en stoornissen, of over revalidatie na een ongeval, maar niet over gesprekstherapie of speltheorie in een CGG. Dit laatste wordt echter door de regelgeving niet uitgesloten. De therapie moet net verband houden met een problematiek die van dien aard is dat het wettelijk voorziene zorgbeleid van een school daarop geen antwoord kan geven en dat de revalidatietussenkomsten niet beschouwd kunnen worden als schoolgebonden aanbod. Onder schoolgebonden aanbod wordt verstaan: het reguliere pedagogisch-didactische aanbod voor alle leerlingen, de aanvullende zorgmaatregelen op niveau van de school of scholengemeenschap, en de schoolexterne dienstverlening door personeel of diensten, gefinancierd of gesubsidieerd door mijn beleidsdomein. Deze omschrijving is conform de adviezen van de Commissie Zorgvuldig Bestuur.

Als dus bij een leerling een problematiek objectief is vastgesteld en vastgelegd in een diagnose, en de therapie kan het functioneren van de leerling ondersteunen en daardoor het onderwijsleerproces positief beïnvloeden, dan kan de directeur beslissen dat de afwezigheid tijdens de lestijden verantwoord is. Als hij of zij van oordeel is dat de leerling beter de lessen kan bijwonen, heeft hij of zij ook de optie om de afwezigheid niet toe te staan. Het behoort tot de autonomie van de directeur om hier al dan niet toestemming voor te verlenen.

Ik heb hierover nog geen overleg gehad met mijn collega van Welzijn.

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

De heer Jos De Meyer: Minister, dank u voor uw antwoord. Ik zal het uiteraard bezorgen aan de ouders die mij hierover hebben aangesproken. Als er nog opvolging nodig is, zullen we hierover nog een gesprek hebben.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

■

Vraag om uitleg van mevrouw Goedele Vermeiren tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over het aantal leerlingen dat geen kaart kan lezen - 1745 (2011-2012)

De voorzitter: Mevrouw Vermeiren heeft het woord.

Mevrouw Goedele Vermeiren: Voorzitter, ik realiseer mij zeer goed dat deze vraag in het verlengde ligt van de vragen over wetenschappelijk onderricht (WO) die vorige week zijn gesteld. Hier gaat het enkel over de resultaten na de eerste graad van het secundair onderwijs. Deze vraag zal dus zeker overlappen. Maar de titel in De Standaard onlangs was toch frappant: ‘Helpt leerlingen kan geen kaart lezen’.

Vorig schooljaar vond een herhaling plaats van de eerste peiling naar de beheersing van de eindtermen over het opzoeken en verwerken van informatie. Ongeveer 3000 leerlingen van het tweede leerjaar van de A-stroom van de eerste graad uit 97 secundaire scholen legden hiervoor toetsen af. Daarbij werd ingezoomd op de eindtermen ‘leren leren’ en op eindtermen uit verschillende vakken die handelen over het omgaan met informatie en informatiebronnen. Dat zijn cruciale competenties voor de schoolloopbaan en voor het dagelijkse leven.

In vergelijking met de vorige bevraging, in 2004, stellen onderzoekers Rianne Janssen en Daniël van Nijlen een daling vast van het percentage leerlingen dat na het doorlopen van de eerste graad van het secundair onderwijs het niveau behaalt dat volgens de leerplannen behaald dient te worden. 7 jaar geleden haalde de helft van de leerlingen nog de doelstelling voor het lezen van grafieken en tabellen, vorig jaar is dit percentage gedaald naar 45 procent. Dat is een lichte daling, maar het is er toch een. Als het zo verder gaat... Wat betreft het interpreteren van kaarten en plannen, zijn de cijfers nog problematischer. Daar valt het percentage terug van 57 naar 46 procent.

De cijfers zijn vooral alarmerend omdat die vaardigheden nodig zijn voor meerdere vakken, zoals wiskunde, geschiedenis, aardrijkskunde en veel technische vakken. Langs de andere kant moeten de cijfers ook wel genuanceerd worden. Leerlingen uit de richtingen met Latijn of Grieks scoren beduidend beter dan leerlingen uit technische richtingen. In die technische richtingen zijn dan ook weer onderling grote verschillen merkbaar. Ook verschillen tussen individuele leerlingen en complete klassen zijn opmerkelijk. Die zijn volgens de onderzoekers te verklaren door groeps effecten die kunnen meespelen.

Minister, hoe evalueert u deze cijfers? Hoe verklaart u dat de helft van de leerlingen deze leerplandoelstellingen en eindtermen niet bereikt? Ik heb ook het verslag van vorige week

gelezen. Enerzijds heb je de verklaring, anderzijds de vraag hoe we ermee verder gaan. Misschien loopt dat in elkaar over.

De voorzitter: Wil iemand zich daarbij aansluiten? Dat kan alleen mevrouw Helsen of ikzelf zijn. Dat is niet het geval, dus heeft de minister het woord.

Minister Pascal Smet: Dat zegt hij opdat in het verslag te lezen zou staan wie hier nog is. (*Opmerkingen. Gelach*)

Voorzitter, collega's, in de peiling over informatieverwerving en -verwerking in de A-stroom van de eerste graad secundair onderwijs worden belangrijke vaststellingen gedaan rond competenties die essentieel zijn op school en in het dagelijkse leven. Het is inderdaad verontrustend dat zo veel leerlingen competenties voor het functioneel werken met plannen, tekeningen, kaarten, tabellen en grafieken niet beheersen. Ik stel bovendien vast dat voor deze onderdelen de leerlingen nog minder goed presteren dan in 2004.

De peiling laat ook grote verschillen zien in prestaties tussen de basisopties in de eerste graad. Dat is geen nieuw gegeven, maar deze peiling doet de opmerkelijke vaststelling dat de verschillen tussen de basisopties grotendeels blijven bestaan, zelfs nadat rekening gehouden werd met verschillen in een aantal leerlingenkenmerken zoals cognitieve vaardigheden, thuistaal, leermoeilijkheden en sociaal-economische situatie. Dat betekent dat leerlingen in bepaalde basisopties gemiddeld minder goed presteren dan vergelijkbare leerlingen uit andere basisopties. In ons Vlaams onderwijs hebben leerlingen met dezelfde achtergrondkenmerken in de ene basisoptie dus meer kans om de eindtermen te bereiken dan in een andere basisoptie. Dat is een opmerkelijke vaststelling. Ik denk dat de heer Noels dat eens goed moet lezen.

We moeten er in ons onderwijs voor zorgen dat alle leerlingen de nodige competenties verwerven. Opvallend is ook dat leerlingen uit de technische opties, met uitzondering van industriële wetenschappen en technische wetenschappen, nog vaak problemen hebben met opgaven die berekeningen vragen of met opgaven over technische tekeningen, plannen en schema's. Nochtans zijn dat zaken die deze leerlingen zeker onder de knie zouden moeten hebben voor hun verdere studies en voor hun beroepspraktijk.

Na de minder goede resultaten van de technische opties in de peiling van 2004 hadden we toch enige vooruitgang verwacht, zoals in de herhalingspeiling wiskunde in het basisonderwijs ook een vooruitgang is vastgesteld op onderdelen die in een eerdere peiling minder goed waren. In 2004 waren de eindtermen nog een relatief nieuw gegeven, maar intussen is er toch al meer tijd geweest voor het onderwijsveld om werk te maken van deze eindtermen.

Dit is inderdaad stof tot nadenken. Het zijn in eerste instantie de onderwijsverstrekkers die op zoek moeten gaan naar verklaringen en oplossingen. Wij doen dat uiteraard samen met hen.

Wat zijn nu de mogelijke verklaringen? Ten eerste: onvoldoende oefening om op een flexibele, systematische en zelfstandige wijze verschillende informatiebronnen te raadplegen en gebruiken. Leerlingen beschikken blijkbaar wel over een aantal elementaire vaardigheden om informatie op te zoeken in verschillende informatiebronnen en om die informatie functioneel te gebruiken. Dat lukt bij de meeste leerlingen echter alleen als de informatie letterlijk, eenvoudig en snel te vinden is in een bron. Uit de leerlingenbevraging bleek ook dat sommige leerlingen nooit met bepaalde referentiewerken werken op school, ook niet in vakken waar het hanteren van deze referentiewerken expliciet in de eindtermen is opgenomen.

Ten tweede: onvoldoende leeransen om met informatiebronnen inzichtelijk en praktisch aan de slag te gaan. Sommige eindtermen of delen van eindtermen hebben de leerlingen nog niet inzichtelijk verworven, zoals het werken met hoogtelijnen op een kaart, het werken met maatschappelijk relevante tabellen en grafieken.

Ten derde: onvoldoende aandacht voor een goede studiemethode waarbij gebruik wordt gemaakt van controlerende leerstrategieën in plaats van memoriserende leerstrategieën. We leren uit de resultaten van de peiling dat leerlingen met een goede studiemethode, waarbij gebruik wordt gemaakt van controlerende leerstrategieën, beter presteren op de peiling.

Grote verschillen tussen prestaties in de basisopties kunnen deels verklaard worden door verschillen in hun leerlingenpopulaties. Maar ook dat is niet nieuw.

Uit de achtergrondvragenlijsten leerden we ook dat sommige graadcoördinatoren vinden dat hun leerkrachten soms te lage verwachtingen hebben van de leerlingen. Ook dat komt opnieuw naar voren. Misschien leggen leerkrachten de lat gewoon te laag in bepaalde basisopties.

Ten slotte bevestigt deze peiling alweer dat ons onderwijs nog te weinig inspeelt op de specifieke noden van leerlingen die thuis of met hun vrienden een andere taal dan het Nederlands spreken. Daar komen we altijd op terug. Omdat men het middel niet heeft, snapt men de rest niet. Dat bedoel ik daarmee.

Mevrouw Goedele Vermeiren: Ja, maar dat kan toch niet de enige reden zijn.

Minister Pascal Smet: Neen, maar het is wel de reden voor een deel van de kinderen.

Mevrouw Goedele Vermeiren: Heb ik nu uw antwoord goed begrepen? U somt een aantal mogelijke verklaringen op, maar u hebt gezegd dat de onderwijsverstrekkers nu moeten zoeken naar verklaringen en oplossingen.

Minister Pascal Smet: Telkens als er dergelijke peilingen zijn, organiseren we brede conferenties om de zaak te bekijken met iedereen die betrokken is. Het is in eerste instantie een taak van de onderwijsverstrekkers, niet van de minister.

Mevrouw Goedele Vermeiren: Dat weet ik.

Minister Pascal Smet: Vooral zij moeten bekijken hoe ze ervoor kunnen zorgen dat de eindtermen wel kunnen worden gehaald en dat er betere peilingen zijn. Het is een oefening waarbij iedereen wordt betrokken: de lerarenopleiding, de onderzoekers, de leraren, de netten en zo meer.

Mevrouw Goedele Vermeiren: En de volgende peiling gebeurt dan over een aantal jaren?

Minister Pascal Smet: Ja.

Mevrouw Goedele Vermeiren: U zei dat u eigenlijk vooruitgang had verwacht, maar dat die er niet is. Is dat dan een tekortkoming van de onderwijsverstrekkers? Hebben ze dit niet genoeg opgevolgd?

Minister Pascal Smet: We hebben in Vlaanderen niet de traditie om te meten. De populatie verandert en we moeten goed nagaan, ook binnen de verdere professionalisering van ons onderwijs, hoe er in de scholen meer intern kan worden gemeten en opgevolgd, om op tijd het beleid bij te sturen. Ik ben er steeds meer van overtuigd dat het iets is wat we nodig hebben, niet om scholen te straffen of te rangschikken, maar wel om ze een instrument te geven om leerwinst te meten en te zien waar ze staan.

Mevrouw Goedele Vermeiren: Ik denk dat dat noodzakelijk is. Die peiling zal er misschien op wijzen. We zullen dit proberen op te volgen, want het zijn toch wel heel belangrijke competenties. Ik heb er met een aantal mensen over gesproken, en die zeiden dat je tegenwoordig alles kunt opzoeken op internet. Maar dat is niet altijd zo, zeker niet voor leerlingen van de eerste graad. Die moeten doelgericht iets kunnen opzoeken. Pas in de derde graad moet men kijken of een site goed is, van wie die is en dergelijke meer.

Minister Pascal Smet: Het toont wel aan dat scholen meer moeten nadenken over internet. Niet alles wat op internet staat, is juist. Het is ook een probleem dat veel kinderen denken dat wat op internet staat, de waarheid is, terwijl dat niet zo is. Ook dat is al leren. Ik denk dat het

ook belangrijk is om dat in de schoolpraktijk, die de komende jaren een ongelooflijke evolutie zal kennen, mee te nemen, in de ontwikkeling van handboeken en applicaties. Men moet op een verstandige manier tablets en digitale borden leren gebruiken. Je kunt daar heel wat dingen mee doen. Dat zal wel wat voorbereidend werk vragen.

Mevrouw Goedele Vermeiren: De ICT moet worden meegenomen. We moeten in gesprek gaan met de makers van handboeken en met de leerkrachten. U hebt het voorbeeld aangehaald van de technische richtingen die het vaak moeilijk hebben met plannen tekenen en plannen begrijpen. Toen we vorige week op werkbezoek waren, heb ik een gesprek gehad met iemand die zei dat leerlingen nog altijd moeten begrijpen wat eronder zit. Ze tekenen plannen, ze zien plannen op de computer, maar als die computer faalt en die rechte lijn is er niet, dan moeten ze altijd weten wat daaronder zit. Ook jongens die met de vrachtwagen leren rijden, moeten nog altijd leren rijden zonder gps, omdat ze moeten weten wat er onder die technologie zit. Ik denk dat dat een hele uitdaging is voor de toekomst, waar we aan moeten werken, maar ik denk toch dat we de toekomst positief tegemoet mogen kijken.

Minister Pascal Smet: U hebt daarin gelijk. De vraag is: hoe doe je dat? Daar is nog een hele weg af te leggen.

Mevrouw Goedele Vermeiren: Nog een lange weg, denk ik, want dat is niet gemakkelijk. Het is ook vaak subjectief.

Minister Pascal Smet: Ik denk wel dat het kan, met creativiteit.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

– *Mevrouw Kathleen Helsen, ondervoorzitter, treedt als voorzitter op.*

■

Vraag om uitleg van de heer Boudewijn Bouckaert tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over het verplichte emeritaat van professoren op 65 jaar en het federale initiatief voor het langer mogen werken van vastbenoemde federale ambtenaren - 1785 (2011-2012)

De voorzitter: De heer Bouckaert heeft het woord.

De heer Boudewijn Bouckaert: Voorzitter, minister, collega's, deze vraag is een opvolging van de vraag om uitleg die ik op 8 december 2011 heb gesteld.

Voor professoren aan de universiteiten en aan de hogescholen ligt de pensioensgerechtigde leeftijd op 65 jaar. Die regeling is in 1986 ingevoerd, want voordien lag de leeftijdsgrens op 70 jaar. Die beweging gaat een beetje tegen de trend in. Het is interessant om te weten dat in de komende tien jaar 1162 docenten en professoren met pensioen gaan. Ze moeten dus allemaal vervangen worden. De rekrutering van professoren en docenten gebeurt uit een relatief kleine pool, namelijk uit de mensen die een doctoraat hebben behaald. Zo zijn er niet zoveel, en er is zich dus wel een probleem aan het vormen.

Op 8 december 2011 heb ik daar een vraag om uitleg over gesteld. Vrijwel alle fracties steunden mijn vraag, evenals de minister. Minister, ik heb gehoord dat u dat wilt veranderen. In uw antwoord zei u dat deze thematiek nog altijd federale materie is, maar dat u het zou aankaarten bij uw federale collega's.

Sindsdien hebben er zich twee ontwikkelingen voorgedaan. Minister van Pensioenen Van Quickenborne heeft bepaald dat de vastbenoemde federale ambtenaren voortaan ook na hun 65e aan de slag mogen blijven. Er stond daar een prettige cartoon over in De Standaard: ze werken voort na hun 65e, maar het probleem is om hen ook aan het werk te krijgen voor hun 65e. Het is natuurlijk een cartoon. Anderzijds blijkt het volgens de minister voor leraars niet zo te zijn dat men op een federale beslissing moest wachten om de leeftijdsgrens op te

trekken. Minister, u maakt al aanstalten om het optrekken van deze leeftijdsgrens nog voor de zomervakantie te regelen. Er zijn dus op twee vlakken doorbraken gerealiseerd: voor de federale ambtenaren en voor de leerkrachten.

Gelet op deze twee recente ontwikkelingen zou het in stand houden van de leeftijdsgrens van 65 jaar voor professoren discriminatoir kunnen worden. Met andere woorden, discriminatie mag, maar er moeten objectieve redenen voor zijn. Volgens mij zijn er geen objectieve redenen voor dat sommige beroepsgroepen, zijnde vastbenoemde federale ambtenaren enerzijds en leerkrachten in het Vlaams onderwijs anderzijds, langer betaald zouden mogen werken, terwijl een andere beroepsgroep, het zelfstandig academisch personeel of ZAP, hiervan uitdrukkelijk wordt uitgesloten. Dat is het resultaat van die bewegingen.

Minister, hebt u ook laten onderzoeken of het optrekken van de leeftijdsgrens voor het ZAP eveneens een Vlaamse bevoegdheid zou kunnen zijn? Kan er een juridische regeling gevonden worden waardoor je de federale bevoegdheid voor een deel omzeilt?

Wat zijn uw conclusies? In het licht van de twee recente ontwikkelingen zou de instandhouding van de leeftijdsgrens voor professoren niet als discriminatoir bestempeld kunnen worden. Dat zou aanleiding kunnen geven voor procedures bij het Grondwettelijk Hof.

Hebt u intussen contact gehad met het federale niveau hieromtrent? Zo ja, wat zijn hiervan de resultaten?

De voorzitter: Mevrouw Vermeiren heeft het woord.

Mevrouw Goedele Vermeiren: Ik sluit me aan bij de vraag omdat ze in de lijn ligt van de actuele vraag die ik vorige week heb gesteld over leerkrachten die na hun 65e zouden kunnen blijven werken. Volgens mijn fractie moet het zelfstandig academisch personeel na 65 jaar aan de slag kunnen blijven. We moeten voorkomen dat de ervaring van die mensen verloren gaat of getransfereerd wordt naar het buitenland. De heer Bouckaert heeft daar in zijn vraag van 8 december naar verwezen. Enerzijds leggen we veel geld op tafel om succesvolle onderzoekers weer naar Vlaanderen te halen, anderzijds moeten ze op hun 65e het werk verplicht neerleggen. Dat is een tegenstrijdig signaal.

Ik heb mijn vraag vorige week in de plenaire vergadering gesteld. Is dat in het hoger onderwijs ook zo? De instroom van jongere leerkrachten is momenteel niet tegenstrijdig omdat we afsteveneren op een tekort aan leerkrachten. Als we ouder academisch personeel langer aan het werk houden, komt de instroom van jonge werkkrachten dan in het gedrang?

De voorzitter: Minister Smet heeft het woord.

Minister Pascal Smet: Een mens doet vreemde vaststellingen als hij minister is. Jarenlang heeft men gezegd dat de Vlaamse Gemeenschap niet bevoegd was voor het bepalen van de pensioenleeftijd in het onderwijs. Mijn voorganger ging daar ook van uit.

Ik heb gevraagd om dat allemaal nog eens goed te bekijken, en nu blijkt dat de federale overheid en ook de Vlaamse ambtenaren er nu toch van uitgaan dat de Vlaamse Gemeenschap bevoegd is om de verplichte pensioenleeftijd te bepalen en dat de mogelijkheid om na deze leeftijd nog verder te werken, tot het personeelsstatuut behoort, waarvoor de Vlaamse Gemeenschap ook bevoegd is. We zullen dat dus kunnen bepalen, maar we moeten nog overleggen met de federale overheid om te zien wat de impact is op die berekening. Jarenlang ging iedereen ervan uit dat men op pensioen moet gaan en daarna kan terugkomen als tijdelijk werknemer en een bepaald bedrag verdienen. Dat is de reden waarom het zo goedgekeurd is, terwijl het eigenlijk anders kon. Het zij zo, het is nu uitgeklaard.

Ik ga dat doen. Dat zal niet meer in het voorjaar, maar in het najaar zijn. We gaan ons voor de start van het schooljaar strikt beperken tot de dringende maatregelen. Onderwijsdecreet XXII zal in het najaar worden behandeld in het parlement. We willen de termijnen wat verschuiven zodat we in de toekomst niet zo onder druk staan om de resoluties van het parlement na te

komen. Het zal daar dan in zitten. Dat zal uiteraard niet alleen gelden voor het leerplichtonderwijs, maar ook voor professoren.

Dat heeft geen impact op jong academisch personeel, toch niet de komende jaren. We gaan immers naar een tekort van 20.000 leerkrachten. Ook voor professoren is er geen impact: door alle bijkomende academiserende middelen/combinatie gepensioneerden, moeten er duizend ZAP'ers bijkomen. Ook daar zal het geen effect van verdringing hebben.

De voorzitter: De heer Bouckaert heeft het woord.

De heer Boudewijn Bouckaert: Ik kan mijn vreugde bijna niet op met dit antwoord! Ik vond dat een echte anomalie. Ik ben benieuwd naar de juridische redenen om deze bevoegdheid aan de Vlaamse Gemeenschap toe te kennen. Er is altijd gezegd dat het federaal geregeld was via de wetten op het universitair onderwijs. Dat blijkt nu wel degelijk een vergissing geweest te zijn. Het is heel merkwaardig dat de Vlaamse Gemeenschap zich jarenlang vergist heeft over haar eigen bevoegdheden.

Minister, ik hoop dat u daar snel werk van maakt. Er moet een oplossing komen die in dezelfde lijn ligt als de oplossing voor de leraren. Het pensioen schuift op, het wordt geen bijverdienste naast het pensioen. Ik heb een paar suggesties. Ik vind dat oudere professoren aan de slag moeten blijven. Ze mogen geen schoonmoeders worden, dus zouden ze het best geen leidinggevende taken meer hebben. De instellingen moeten daar zelf controle op hebben. Het moet niet per se een recht zijn, het moet met gezond verstand worden geregeld.

Voor mijn opvolging hebben we een vacature uitgeschreven. Eén kandidaat voldoet aan de kwalificatievereisten. Hij heeft een proefles gegeven en is afgegaan als een gieter. Het resultaat is dat ik morgen mijn activiteiten daar gratis en voor niks mag gaan voortzetten. Dat is natuurlijk casuïstiek, maar het doet zich op veel vlakken voor. U moet uw verantwoordelijkheid als minister opnemen om te verhinderen dat onze Vlaamse universiteiten op droog zaad komen te zitten.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

■